

Савінова Н. А.

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ПРОФІЛАКТИКИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ - ЕФЕКТИВНИЙ РУХ ДО ПЕРСОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

УДК 343.988

Сучасний рівень розвитку дистанційних комунікацій на базі ІКТ в сукупності з природною людською потребою в спілкуванні [1], створили передумови для включення значної частини населення світу в діалог на рівні соціальних мереж (Social Network, далі - SN). Під останніми розуміють «он-лайн сервіси в мережі Інтернет, призначені для формування, відображення та впорядкування соціальних зв'язків» [2, с. 107]. До найбільш популярних сьогодні SN належать: «Facebook» [www.facebook.com], аудиторія - близько 1 мільярда користувачів (2012 р.); «ВКонтакте» [vk.com], аудиторія - понад 43 мільйони користувачів (2013 р.); «Google+» [plus.google.com], аудиторія - понад 90 мільйона осіб, а також «Моє коло» [www.moikrug.ru], «Linkedin» [www.linkedin.com], «Badoo» [badoo.com], «LiveJournal» (L , ЖЖ) [www.livejournal.com], «Twitter» [twitter.com] [там же, с. 119-122]. Здебільшого, аудиторії зазначених SN перетинаються, що, в цілому, може посилювати ефект їх використання (кратно такому перетинанню).

Сучасна кримінологічна доктрина України все більше уваги приділяє проблематиці жертви злочину і віктимологічної профілактиці. Грунтуючись на тому, що обґрунтована система попередження злочинності, як стверджує В.І.Шакун, є складовою кримінологічної політики держави, яка реалізується шляхом виявлення складних соціальних зв'язків злочинності з життям суспільства [3 , с. 66]. У зв'язку з цим доцільно включення в кримінологічну віктимологічну профілактику елементів впливу на реальних і потенційних жертв злочинів. Сама природа віктимологічні профілактики в сучасних умовах диктує необхідність застосування в якості засобів оптимізації та підвищення ефективності

віктимологічної профілактики злочинності SN. Категоричність цього твердження обґрунтовується наступним.

Насамперед, виходячи з найбільш вдалого на мій погляд підходу визначення віктимності, запропонованого В.О.Туляковим [4], доцільним є розподіл видів віктимологічної профілактики залежно від відповідних видів груп реальних і потенційних жертв злочинів, з урахуванням запиту відповідної аудиторії.

Утім, на сьогодні, в умовах зростання віктимних девіацій як на глобальному, так і на локальному рівні, виділення аудиторії з одного боку, може не представлятися необхідним (надто велика кількість осіб страждає на фобії різного роду). Так, наприклад, у якості контраргументів необхідності формування таких цільових аудиторій можуть представлятися, наприклад, очікування катастроф, насильницьких впливів, корупційних дій тощо, на які страждає більша частина населення, зокрема, України. Це важко оспорити. Але, наш аргумент полягає у тому, що саме віктимологічні практики мають бути не абстрактними, а цільовими.

Виділення як абсолютної аудиторії віктимологічної профілактики, так і її окремих груп являє собою складний трудомісткий процес. В умовах традиційних досліджень статистики реальних і потенційних жертв злочинів шляхом опитувань, формування аудиторії віктимологічної профілактики, адресного формулювання програм і заходів являє собою трудомісткий і дорогий комплекс процедур. Так, як стверджує В.І.Задорожний, вичерпної інформації про потенційних жертв, про злочини, вчинені в результаті віктимної поведінки потерпілих, про віктимонебезпечні об'єкти, будівлі, споруди або ділянки місцевості, а також про завдані злочинами збитки у статистиці відсутня [5, с. 35-36]. Утім, така інформація може бути отримана внаслідок проведення віктимологічних опитувань. Так, за твердженням Н.В.Ахмедшіної, одним з методів оптимізації віктимологічних опитувань є спеціальні професійні опитування, що виконуються за дорученням [6, с. 89]. Це повною мірою справедливо, адже віктимологічна статистика формується за рахунок досліджень переважно соціологічного характеру: вивчення матеріалів кримінальної статистики;

матеріалів соціологічних опитувань громадян, соціальних груп, соціальних інститутів і служб, працівників системи кримінальної юстиції; матеріалів формально-правового аналізу; опитувань жертв злочинів і самозвітів; аналізу ЗМІ; опитувань свідків; аналізу медичної документації [4, с. 68].

Очевидно, що профілактичний вплив на потенційних і реальних жертв злочину може здійснюватися на різних стадіях віктимологічної ситуації (на стадіях особистісно-формулюючої віктимної ситуації; передкримінальної (життєвої); кримінально-віктимної ситуації; посткримінальної віктимної ситуації [7, с. 88]).

Отже, профілактичні заходи доцільно розподіляти також у відповідності зі стадіями віктимізації, з урахуванням характеристик цільових аудиторій: як залежно від характеристик девіацій, так і залежно від стадій включення індивідів у віктимологічні ситуації.

В цілому, порядок віктимологічних профілактичних процедур в якості поля як дослідження, так і виділенням цільової аудиторії профілактики може повною мірою використовувати саме SN, веб-ресурс яких адаптивний до проведення подібних досліджень і профілактичних заходів. Так, веб-ресурс SN надає можливості: «1) активного спілкування; 2) створення публічного або закритого профілю користувача, що містить персональні дані; 3) організації та ведення користувачем списку інших користувачів, з якими у нього є соціальні відносини; 4) перегляду зв'язків між користувачами всередині соціальної мережі, 5) утворення груп користувачів за інтересами; 6) управління вмістом в рамках свого профілю; 7) синдикації контенту; 8) підключення різних додатків» [2, с. 107].

Визначені В.О.Туляковим критерії ризику віктимізації можуть слугувати межами первинного відбору респондентів і формування цільової аудиторії профілактики у SN шляхом визначення наявності таких ризиків шляхом опитування, спрямованого на виявлення не тільки реальних жертв злочинів, а й (не менш важливо!) - потенційних жертв злочинів. Аналіз індивідуальні

факторів соціалізації жертви в дитинстві; індивідуальні фактори в теперішньому часі (занижена самооцінка, психічні відхилення, фрустрації, фобії і т.д.) антигромадський спосіб життя, досвід попередньої віктимізації, девіантної поведінки потенційної жертви [8, с. 17] на різних етапах віктимізації можуть представлятися самим респондентом в процесі опитування, оброблюваного системою.

В рівній мірі вони можуть бути отримані і шляхом проведення моніторингу SN, складового елемента конкурентної розвідки в мережах. Так, найбільш прийнятними для проведення легітимних моніторингових досліджень віктимності в SN можуть використовуватися сервіси «Socialmention» (www.socialmention.com), «Hootsuite» (hootsuite.co), «IQBuzz» (www.iqbuzz.ru), «Socialbakers» (www.socialbaker.com) та ін.. [2, с. 123-127].

Практики National Crime Victimization Survey (NCVS) в США доводять ефективність використання мережевих ресурсів для проведення віктимологічних процедур на базі індивідуальних комп'ютерних опитувань [9], в тому числі з використанням веб-ресурсів SN [10].

У контексті ролі віктимологічної профілактики як складової кримінологічної політики держави, ключовою стає ідея В.О.Тулякова про дуалістичної залежності злочину і кримінальної віктимності: обміну інформацією, енергією і речовиною в діаді «злочинність - кримінальна віктимність» [8, с. 4]. І хоча доволі дискусійною є характеристика складових діади як «гомеостатических систем» [там же], наявність «обмінів» між ними очевидна.

При цьому інформаційні дії, здійснювані в рамках віктимологічної профілактики в SN, з урахуванням їх засвоєння цільовою аудиторією, опосередковано можуть здійснювати установки не тільки коригувальних, таких що соціалізуються і т.д. заходів щодо жертв злочинів, а не меншою мірою відігравати роль інформаційного «щита» від злочинності.

З однієї сторони, теоретичний принцип «передачі інформації, енергії, речовини» (В.Туляков, 2001) може забезпечувати усвідомлення причин віктимності, ознак її і формування захисних ме-

ханізмів цільової аудиторії, надання ємкою і наочною інформацією про практику самодевіктимізації.

З іншої сторони, не менш важливе вплив може в SN опосередковано здійснюватися на зниження рівня злочинності шляхом передачі в найбільш широкі кола (аудиторію) інформації про наявність у потенційної жертви механізмів ефективної невіктимної поведінки в криміногенній ситуації. Непрямим доказом ефективності аналогічного підходу можна розглядати досвід застосування енвайронменталістической концепції боротьби зі злочинністю в окремих регіонах США, які підтвердили, що рівень злочинності знижується в «доглянутих» районах, що створюють у свідомості злочинця загрозу бути спійманим [11, 12].

1. Розенфельд Н. А. *Право на общение как неотъемлемое природное право человека* / Н. А. Розенфельд // Конституционные чтения: Межвузовский сборник научных трудов. – Саратов: Поволжская академия государственной службы им. П. А. Столыпина, 2009. – Вып. 10. – Ч. 2. – С. 167–170.
2. Додонов А.Г., Ланде Д.В., Прищеп В.В., Пуятин В.Г. *Конкурентная разведка в компьютерных сетях* / А.Г.Додонов А.Г., Д.В.Ланде, В.В.Прищеп, В.Г.Пуятин. - К.: ИПРИ НАН Украины, 2013. - 248 с.
3. Шахун В.І. *Кримінологічна доктрина в правовій системі України / В.І.Шахун / Актуальні проблеми кримінальної відповідальності: матеріали між нар. науково-практ. конф. 11-12 жовт. 2013 р. / редкол. В.Я.Тацій (голов. ред.), В.І.Борисов (заст. голов. ред.) та ін. - Х.: право, 2013. - 848 с. - С. 64-70.*
4. Туляков В.А. *Виктимология: социальные и криминологические проблемы: Монография* / В.А. Туляков. - Одесса: Юридическая литература, 2000. - 335 с.
5. Задорожний В.И. *Концептуальные основы виктимологической профилактики преступлений: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / В.И. Задорожний - М., 2006. - 48 с.*
6. Ахмедшина Н.В. *Оптимизация мер учета сведений от потерпевших от преступлений // Вестник Томского государственного университета / Н.В. Ахмедшина. - 2010. - № 334. - С. 88-90.*
7. Ривман Д.В. *Криминальная виктимология* / Д.В. Ривман. – СПб.: Питер, 2002. - 304 с.

8. Туляков В.О. *Вчення про жертву злочину: соціально-правові основи: Автореферат дис. докт. юрид. наук 12.00.08 / В.О. Туляков. - Одеса, 2001. - 36 с.*
9. Rand M., Catalano S. *Criminal victimization, 2006: NCVS estimates based on new methods // Bulletin Bureau of Justice Statistics, December, 2007 / <http://www.rainn.org/pdf-files-and-other-documents/News-Room/press-releases/2006-ncvs-results/NCVS%202006-1.pdf>*
10. *Student Reports of Bullying and Cyber-Bullying: Results From the 2011 School Crime Supplement to the National Crime Victimization Survey // U.S. Department of Education, August 2013 / <http://nces.ed.gov/pubs2013/2013329.pdf>*
11. *The relationship between tree canopy and crime rates across an urban-rural gradient in the greater Baltimore region // http://www.uvm.edu/giee/pubpdfs/Troy_2012_Landscape_and_Urban_Planning.pdf*
12. *The Effect of Trees on Crime in Portland, Oregon // http://donovan.hnri.info/Studies/crime_final.pdf*

Савінова Н.А. Віктимологічні профілактики у соціальних мережах - ефективний рух до персональної безпеки

Стаття присвячена постановці питання запровадження у соціальних мережах віктимологічних профілактик, спрямованих на зниження рівня уразливості людини від злочинності. Зокрема, у статті пропонується запровадження технічних методів для виділення цільових аудиторій для проведення віктимологічних профілактик, а також ефективності запровадження таких практик.

Ключові слова. Віктимологічна профілактика, персональна безпека, ураження, девіацій, жертва злочинного впливу, соціальні мережі, стан безпеки, ефективність.

Савінова Н.А. Виктимологические профилактика в социальных сетях - эффективное движение к персональной безопасности

Статья посвящена постановке вопроса введения в социальных сетях виктимологических профилактик, направленных на снижение уровня уязвимости человека от преступности. В частности, в статье предлагается введение технических методов для выделения целевых аудиторий для проведения виктимологических профилактик, а также эффективности внедрения таких практик.

Ключевые слова. Виктимологическая профилактика, персональная безопасность, поражения, девіацій, жертва преступного влияния, социальные сети, состояние безопасности, эффективность.

Savinova N.A. Victimization prevention in social networks - effective towards a personal safety

The article is devoted to the introduction of the question in social networks victimization prevention, aimed at reducing the vulnerability of people from crime. In particular, the article proposes the introduction of techniques for the isolation of

target audiences for the victimization prevention, as well as the effectiveness of the implementation of such practices.

Keywords. Victimization prevention, personal safety, destruction, deviancy, the victim of criminal influence, social networks, state security, efficiency.

Шведова Г.Л.

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

УДК 343.9

Постановка проблеми. Дослідження феноменології корупції в Україні обумовлює існування особливого механізму корупційних відносин, характер корупційної злочинності та дозволяє виявити ознаки кризового типу корупції в державі, що поглиблює кризу в усіх інших сферах суспільного життя і вимагає особливих прогресивних стратегій протидії корупції в країні. Враховуючи той факт, що корупція вважається системою негативних поглядів, хворобою та в своїй основі має психологічну установку використовувати державну службу не за призначенням, зміна такої системи мислення в напрямку підвищення рівня соціальної, в тому числі політичної культури всіх учасників корупційних відносин, має стати ефективним напрямком антикорупційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню протидії корупції в сучасних умовах розвитку держави достатньо уваги приділено в працях О. М. Костенка, М. І. Мельника, Г. С. Комарової, В. В. Лунєєва, В. В. Міронова, В. С. Кржевова. Зокрема, серед сучасних підходів в цій сфері відомий український вчений О. М. Костенко перевагу надає культурологічній концепції протидії корупційній злочинності. У світлі цієї концепції значення має дослідження сучасних соціальних технологій у сфері протидії корупції В. В. Міроновим, В. С. Кржевовим. Особливу роль в сучасних умовах відіграє система кримінально-правових засобів протидії корупції, дослідженню яких присвятив свої праці професор М.І.Мельник. Поряд з цим важливості політичних аспектів протидії корупції для формування сучасних антикорупційних